

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ի Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Դ Ի Ն Դ Ի Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Ր Ը Ա Ր Ո Ւ Ն Ե Ա Ց

1 8 1 3 .

1 . 2 . 3 . Յ Ո Ւ Լ Ի Ս :

Ա Մ Ե Ր Ի Գ Ա Յ Ի

Միացեալ Նահանգներ :

Նոր Եօթ . 7 Արեւի :

Ատեանը քաղաքական կառավարութիւնն՝ Ամերիգայի միացեալ Նահանգներուն՝ սովորական իրեն հպատակաց աս հետեւեալ իշխանութիւնը :

Նիւյոք Բ . Ամեն գիւղականներու մէջ ուր տեղ կրթութեամբ օրէնքը կամ սովորութիւնը պատերազմական , այնպիսի անձինքներէ , որ են ինկիլիզի իշխանութեան տակ , և կը ջանան իմ կերպով փաստ հասցնելու միացեալ Նահանգներուն բնակչաց , և կիմ տերութեան ծառայողներուն՝ թէ ծովու մէջ , և թէ ցամաքի վրայ , գլխաւորը աւանին կուտայ իշխանութիւն ամեն իրեն հպատակներուն որ կարենան առանց մէկ արգիլի յափշտակել ու գրաւել անոնց ունեցածը չունեցածը պատերազմի օրինաց և սովորութիւն կէօրէ :

Նիւյոք Բ . Ամեն գիւղականներու մէջ ուր կը լըվի նախատիք , կիմ անողորմ բարբարոսական դործքմը հինախառնեցիներէն կիմ ուրիշ ինկիլիզի տէրութեան դաշնակից , ներէն ըզէմ քաղաքացւոց Միացեալ Նահանգներու , կիմ մասնաւոր անձանց որք են անոնց պաշտպանութեան տակ , գլխաւորը Միացեալ Նահանգներու ատենին՝ կուտայ լիակատար իշխանութիւն՝ յափշտակել գրաւել ամեն ստացուածքը ինկիլիզի իշխանութեան տակ եղողներուն , թէ զինուոր եղերէ , թէ մառինար եղերէ , և թէ առանձին մարդ եղերէ , նմանապէս և շինտիստանցիներուն ալ՝ որոնք դաշնակից են ինկիլիզներուն :

Ի Ն Կ Ի Լ Դ Ե Ռ Ռ Ա .

Նիւյոք Բ . 27 Մայիս :

Ամպուռնէն (որ է Էլպա գետին վրայ) մասնաւորներու եկած թուղթերը կիմացը նեն

նեն մեղի անթիւ անհամար զօրքը ֆրանսիացիները, որոնք մասկոթները էլսպա գետէն անդին անցնելէն ետեւ, դրաւեցին պապի զէն Լուսնապուռիւր, Հաւապուռիւր, ու Բուքսապէնը: Աստղերէն ինկիլիզները ետ քաշվեցան առանց մէկ թիւ ֆէնիմը կի՞ թօփմը սլարպէրու ֆրանսիացիներուն վրայ:

(Օրագր: Փարիզ:)

Բ Բ Ո Ւ Ս Ս Ի Ա.

Պէտլին. 18 Մայիսի:

Համառօտութիւն Պէտլինի գաղափարներ:

Ենթադ շարաթ Պէտլինի մէջ չորս կողմը կը պուցնին առ հետեւէ ծանուցման թուղթը:

« Իրաւի սլատերազմը՝ որ կը նենկար երկու մեծ բանակները շատ հեռու է Պէտլինէն, բայց որովհետեւ առ սլատերազմը է մէկ գետիմը վրայ, որուն մէկ մասը թշնամիին ձեռքէն, ասոր համար խոհեմութիւնը կը սորվեցնէ մեղի՝ (թէպէտ և մէկ վերա, հաս վառնգմանը չըլայ), որ ան բաները փախցըվի Պէտլինէ՝ որոնց փախցընելը խռովութիւն տաւ շատ դժուար ու վտանգաւոր է:

« Պուրով տեղակալ Չէնէնալը կեցերէ դէմ դնելու թշնամիներուն բաւական զօրութիւն, և թէ պատահմամբ թշնամին տա հա մեծ զօրութիւն բռնադատէ դատիկայ ետ քաշվելէն դէպ 'ի Պէտլին, կը զօրացվի ետեւի զօրքերէն, և կը դրանայ իրեն օդնական այնպէս գունդմը՝ որ թշնամին հիւ մէկ կերպովմը չիկրնար յաղթել: Ասկից աւելի կը ընայ վախցընել ղ թշնամին, և կը ընայ աւելի շատ փնտա տալ, Մառքային բնակաց անցաղթելի սիրտը, ու հաւատարմութիւնը իրենց թագաւորին, և քան զասոնք մեծ հայրենասիրութիւն: Ասոնք թող պարտապան իրենց կնկալը, իրենց տղաքը, իրենց աղքատները, և ամէն իրենց սիրելի բաները: Թագաւորը ու մենք նոյն միտքին վրայ ենք ու նոյն կեդրիւնը միշտ կը ցընենք նաև վտանգի մէջ ալ:

« Զեռ առ ամէն միջոցներու որ 'ի դործ կը դնենք մեր հայրենեաց հանգստութիւն ու խաղաղութիւն համար, պէտք է որ ընչանայ ամէն վայրը:

« Կըտենաք որ էն երեւելի իշխանները՝ որոնք բոլոր տէրութիւնը կը կառավարեն կէլլան կէրթանի որ քաղքէն, աս ուրիշ բան չէ բայց եթէ ուրիշ աւելի ապահով տեղ ըլլալով կարենան իրենց կառավարութիւնը պաշտօնը 'ի դործ դնելու, և առ բանս կը ըլլայ բացայայտ թագաւորին հրամանով: Վախկոտները՝ որ առանց մասնաւոր հրամանի կը փախչին կէրթաննէ, թող երթան իրենց թուրութիւնը, և իրենց անհայրենասիրութիւնը ուրիշ բան չընեն՝ բայց եթէ վախկոտութիւն չար օրինակ կը ըլլայ ամէն նոյն այսպիսի ժամանակ՝ որ միայն կտրի ճուղիք ու սրտոտութիւն պէտք է:

« Ամէն կարելի ջանքը ու խոհեմութիւնը 'ի դործ կը դնենք մենք՝ որոնք ժամանակին սլարադանները կը պահանջեն մեղի, բայց մենք ալ կը յուսանք որ՝ առ բաները տեսնալով ժողովուրդը, չմահաբերէ՝ թէ ուրեմն հասարակաց շահը և մեր մայրաքաղաքը շատ մեծ վտանգի մէջ են:»

Պէտլին, 14 Մայիսի 1813.

Ելսպա ու Օտէն դեմերուն մէջ տեղը եղած զինուորական կառավարութիւնը:

Հասարակաւ. Լէոգօք ու Սաք Ճէնէնալները:

(Օրագր: Կայսեր:)

Ս Ա Ք Ս Ո Ն Ի Ա.

Տէրապ. 21 Մայիսի:

Աստղութիւն մէջ նորէն տուրք ձգելու երկիրներուն, ստակի գլուխներուն, տուններուն, մարդաշաներուն վրայ ու պէտք տան 100 ին մէկ ուկէն. աս տուրքը դրվեցաւ լցունելու համար Տէրութիւն կաթառութիւն որ ունի նկատմամբ զինուորական ծախքի:

Նաքօքէն կայսրը երբոր Տէրապային ճամբայ ելաւ երթալու շատ ընծայներ ալ վաւ մէկին մէկալին: Ճէրստօրֆ տեղաւ կալ Ճէնէնալը՝ գլխաւորը Սաքսոնիայի բանակին՝ անուանեց գլխաւոր լէճօն ք'օնօնէ ըսված գունդին, նմանապէս երկու Լէհցի օֆֆիլիալ ալ անուանեց օֆֆիլիալ աս գունդին. և անոնց՝ որոնք ծառայեցին

Նա

Նաբոլէօն կայսեր քանի որ Տրէզորա էր, որովաւ պրոպագանդիստներն ու սահմաններէն ելնաւոր պատճառ, ու զարգար լած ոսկիէ փակագրներով՝ որ կը կապէր Նաբոլէօն կայսեր անունը:

Լէֆֆա • 26 Մայիս:

Լսիկ կը գրվի թէ կը լսենք կոր միշտ թէ ֆրանսիացիները ու իրեն գաղնակիցները ամ մէն օր թօփեր ու պարուծի աւապաներ ու ուրիշ բաներ կը գրգռան կոր ճամբաներուն մէջէն՝ որոնք Մոսկովիները ու Պոլսէնէն կը չկրնաւոր հետեւնին փախցնել՝ պահերէն աստիս անդին: Գրտնը վեցաւ մէկ առանձին թէկնա ճամբու մէջ 30 կոր թօփ և խէլմնալ պարուծ տանելու առաւ պաներ:

Հոստեղի եղած սովորական բանայրը՝ ի գործ չը գրվեցաւ հիմակվան ժամանակիս խռովութիւններուն ու պատերազմներուն համար:

Պալէստայեցի հետեակ գունդը 20 ին 21 ին եղած պատերազմներուն մէջ շատ մեծ ու երևելի կը արկնուծին ըրերէն, նաև ձիաւորներնալ աստիկ պատերազմ ըրերէն Մոսկովիներուն հետ:

(Գալէթ • Քրանս):

Սահմանային սահմանագրութիւնէ 28 Մայիս:

Հաստատուի մէկ Ռուսիոյ՝ որ գրուած է Տրէզորային Մայիս 24ին, իրիվան սահման 9ին, 1813:

Իրէկ առաւօտեան սահմանը չին, Նաբոլէօն կայսրը ճամբայ ելաւ Քլէինպուրտէ մեղծէն ու առաջ գնաց մինչև Վուրթեմբէրգ Մոսկովիները կեցերէին կողմէն բարձր տեղերուն վրայ, բայց շուտով խառնափն զոր կարգով փախան ֆրանսիացիներն առջևէն, և որովհետեւ երկիրը իրենց յարմար գրտան, անոր համար թէպէտ և ասիկայ փախան, բայց նորէն ամրացան իրեք տեղի մէջ, քի Սեհէս, Ռէլիքհէնպաք, ու Մորսբերգ մորֆ: Նաբոլէօն կայսրը կեցաւ մօտիկ Մորսբերգ մորֆին:

Ռէլիքհէնպաքին ետեւը մոսկովիները կը արկնուծէր իրմացան ֆրանսիացի կրակին գնալը, հոստեղը երկու կողմանց ձիաւորները

շատ տարբեր պատերազմ ըրին, բայց վերջապէս Մոսկովիները յաղթուեցան ու փախան: Գիշերը Մոսկովիները ետ քաշվեցան կողմէն, նմանապէս Նիսային ձախ եղերէն: Ամուս 23ին առաւօտեան սահմանը 8ին Մոսկովիները կը արկնուծէին կողմէն: Ֆրանսիացիները առանց դադարելու առաջ գալեցին ու հասան մինչև կողմէն: Կէսօրէն ետեւ ֆրանսիացիները անցաւ Նիսայէն անդին, որով մէկ սղակի պատերազմին հանդիպեցաւ Մոսկովիները վերջապէս գունդին հետ, բայց Մոսկովիները խայրի հիշ մէկ տեղի գէտ չեղան լով կը արտոնակէր իրեն ետ քաշվելը, քի չը գէտ ի կողմէն, քի չը գէտ ի Պրէզլա վիս, ու քի չը գէտ ի Սեհէնպաքին:

Արեւմտեան Մոսկովիները կայսրը, ու Պրուսիան թագաւորը կողմէն ճամբայ ելան գացին գէտ ի Պրէզլա վիս ամուս 22ին առաւօտը: Նաբոլէօն կայսրը մտաւ կողմէն փառաւոր հանդիսութիւն, ու հիմայ ամենակատարեալ առողջութիւն մէջ է:

(Օրագր • Փաքիլ):

Պ Ա Վ Ի Ե Ռ Ա:

Նաբոլէօն • 28 Մայիս:

(Փ) Ֆրանսիան-թաղութի ու վարձած ֆրանսիացիները ճէնէնալները, և ուրիշ տեղերէն կառավարող իշխանները, թողուցին Պրուսիան ու գացին ուրիշ տեղ: (Օրագր • Փաքիլ):

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա:

Փաքիլ • 2 Յունիս:

Նաբոլէօն կայսրը հրամայեց որ տըրվի 7 հիշ հինգ հարկեր ետեւը ճիրմային բնակիչներուն, լըցունելու համար իրենց հարկաւորութիւնը որ կը քաշէ կոր պատճառաւ 1812 ին եղած կրակին:

Կայսրուհին կառավարը ֆրանսիացի առաւ աս հետեակ խաղարները բանակէն Մայիս 27 ին իրիկունը:

Ամուս 26 ին Ռոսիոյ Լորիսթոն ֆրանսիացի ճէնէնալին գունդը կը կենար հանաւոր: ճէնէնալ Մեղուն գունդին մէկ պագգալիսին վրայ յանկարծակի յարձակեցան Մոսկովիները 3 հազար ձիաւորով իրիկ:

իրիկվան սահաթը հին, անոր համար բռնադատվեցաւ աս ճէնեալը ետ քաշվելու դէպ 'ի մէկ գեղը • կորսընցուց աս ճէնեալը 2 կտոր թօփ 3 ալ մեծ պարուծի մտուկ: Մոսկովները աս յաջողութեամբ քիշմը առաջ եկած՝ կուզէին զարնովիլ նաև 153 երորդ գունդին հետ ալ, բայց Ֆրանսացիները փախուցին անկից շատ մարդ սպաննելով Մոսկովներէն, աս մեռնողներուն մէջ կար մէկ զորավետմը: Չորս դիէն մէկտեղ կը ժողովի կոր Մոսկովին դերիները • չընկայ գեղերը լցուն են Մոսկովի վերաւորվածներով:

Իշխանները ու թագաւորական մարդիկ ները որոնք Պէռլինէն փախան ու դնացին Պուէղավիա, հիմայ անկից ալ ելան տահա հեռու տեղ երթալու համար • շատնալ աւտնցմէ քաշվեցան դնացին Պուէմիայ:

Ֆրանսացիներուն թշնամիէն արդեւած թուղթերը ուրիշ բան չեն ըսեր, բայց եթէ կատարագրեն միայն վախը ու սարսափը որ տիրէր Մոսկովներուն վրայ Վուրթթէն նին վերջն պատերազմին համար:

Վէրու Մաթթէօն կայսր:

Վաթթէօն կայսր էն • էն • կը վճռեմք աս հետեւեալ վճիռը:

« Տնկրվի մէկ յիշատակարանմը Մօնթ-Սէնթիսին վրայ • աս յիշատակարանին ան կողմին վրայ որ կընայի դէպ 'ի Փարիզ, զընովի ամմէն մեր սահմաններուն անունն ները որ Ալբիէն անդին են • ան կողմին վրայ որ կընայի դէպ 'ի Միլան գրվի մեր ամմէն իդարիայի տէրութեան սահմանները ուն անունը որ են Ալբիէն աստիս • իսկ էն բայ տեղը աս անկած յիշատակարանին գրվի աս հետեւեալ վերտառու • թիւ:

« **ՆԱԲՈԼԵՕՆ** կայսրը պատերազմի բանակէն որ կըլինար Վուրթթէն, հրա մայեց որ անկրվի աս յիշատակարանը իր • ըն մէկ վկայմը իրեն համարման որ ունի Ֆրանսայու, ու Իդալիայի ժողովուրդ • ներուն վրայ, և աւանդէ մեր ետեւէն • եկողներուն աս միջոցներուս հրաշալի • գործքերը, որ 3 ամսովան մէջ մէկ միջոցն 2 հարիւր հազար մարդ զէնք առած վա,

« զէնքին պատերազմ, պահելու համար ամբողջութեամբ իրենց տէրութեան, ու դաշնակիցներուն:

Հասարակաւ ՆԱԲՈԼԵՕՆ կայսր:

Երբոր առաւ կայսրութիւն աս վճիռը, ինքնալ շուտով վճռեց աս հետեւեալ վճիռը: Մենք՝ կայսրութիւն-թագութիւն կառավար Ֆրանսայու էն • էն • տեսնալով աս վճիռը, ասոր 'ի գործ դրվելուն համար կը վճռենք աս հետեւեալ վճիռները:

« 1 • Ճեմարանները Ֆրանսայու, Իդալիայի, Հռօմայու, Ամսթրամի, Դուբլինին, ու Ֆիորէնցային որոշեն մարդիկներ աս բանին համար, և բռնեն ամմէն իրենց երկցած պատշաճ ու յարմար միջոցները անկելու համար Մօնթ-Սէնթիսին վրայ աս յիշատակարանը՝ ինչպէս որ կուզէ Վաթթէօն կայսրը:

« 2 • Աս գործքիս համար որոշվեցաւ 25 միլիոն, նայվի որ ծախքը չանցնի աս չափը: « 3 • Աս յիշատակարանը՝ որչափ կարելի է պէտք է որ շահմը ու օգուտմը բերէ հասարակաց, առանց արդեւած ըլլալու իրեն գլխաւոր վախճանին, ու միայն սեղու իրեն տեղութեան:

« 4 • Իդալիայի ու ուրիշ Ճեմարաններէն խնկրվի աղէկ ձեւեր աս գործքիս համար Ֆրանսայի Ճեմարանին, և աս բանին համար միջոց մեծիկն կը տրուի մինչև Նոյեմբերի մէկ, ուն զի ձմեռվան մէջ աւաղարկրվի Վաթթէօն կայսրը, ու եկած գարնան բերանը սկսվի շէնքը: Գրուեցաւ Սէն-Քլուտին Պալատէն 19 Յունիսի 1813:

Հասարակաւ ՄԱՌԻԱ ԼՈՒԻՃԻԱՆ (Մօնթթէօն):

Ի Դ Ա Լ Ի Ա

Միլան • 11 Յունիսի:

Խապար եկաւ հոս թէ կը կարգադրուի թէ ղեկադարութեամբ պիտոր քէն դեռ 2 ամիս ալ երկու տէրութեան բանակներու մէջ: (Օրագր • Միլան):

Աս գործքս՝ որ է պատմութիւն հիմնական տառնիս, տառնհինկ օրը մէյնը կը տրուի, 'ի ՎԵՆԵՏԻԱ 'ի ՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ: